

DEPREM VE KÜRESEL RESESYON RAPORA DAMGA VURDU İKİNCİ 500'DE ENFLASYON ETKİSİ

Istanbul Sanayi Odası'nın her yıl yaptığı Türkiye'nin İkinci Büyük 500 Sanayi Kuruluşu-2023 araştırmasının sonuçlarına enflasyon, küresel resesyona ve 6 Şubat depremlerinin sonuçları damga vurdu. İkinci 500'deki şirketlerin üretimden satışları 2023'te yüzde 42.2 oranında artarak 988 milyar dolara yükseldi. Ancak önceki iki yıla göre düşük olan bu performans TÜFE'den arındırıldığında yüzde 13.7'lik gerilemeyi işaret etti.

EKONOMİ SERVİSİ

İSTANBUL İstanbul Sanayi Odası (İSO), haziran ayında açıkladığı "İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023" araştırmasının ardından, daha küçük ve orta ölçekli kuruluşları kapsayan "İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023" (İSO İkinci 500) araştırmasının sonuçlarını duyurdu. İSO İkinci 500 2023 araştırmasının detaylıları KOBİ'lerin içinde geçmekte olduğu ekonomik ve finansal koşulları, ihracat performanslarını, AR-GE ve teknoloji faaliyetlerine ilişkin göstergeleri ortaya koydu. İSO En Büyük 500'deki sonuçlarla benzer şekilde İkinci büyük sanayi kuruluşlarının da 2023'te, 6 Şubat depremleri, küresel ekonomik durgunluk ve enflasyonist ortamın etkisiyle önceki yıllara göre gerileyen bir performans kaydettikleri dikkat çekti.

ÜRETİMDEN SATIŞLAR 988 MİLYAR TL

2023 yılında İSO İkinci 500'e giren şirketlerin üretimden satışları bir önceki yıla göre yüzde 42.2 oranında artarak 695 milyar TL'den 988 milyar TL'ye çıktı. Ancak bu performans 2021 ve 2022 yıllarına göre "sıfır" olarak değerlendirildi. İSO İkinci 500'ün üretimden satışlarındaki değişimler, yıl sonu TÜFE enflasyonundan arındırılarak incelendiğinde: 2023 yılında üretimden satışların yüzde 13.7 oranında gerilediği görüldü.

İSO'da yapılan değerlendirmede, "Reel değişimler hesaplanırken son yıllarda olduğu gibi yine yıl sonu TÜFE enflasyonu kullanıldı. Fakat 2023 yılı boyunca yıllık enflasyonun oldukça değişken bir seyir

Erdal Bahçivan

izlediği unutulmamalı. Hatırlatmak gerekirse, yıl sonu enflasyonu TÜFE'de yüzde 64.77 iken, ÜFE'de yüzde 44.22 ile daha düşüktü. Yıllık ortalama enflasyon ise TÜFE'de yüzde 53.86, ÜFE'de ise yüzde 49.93 olarak gerçekleşti. Sonuç olarak hangi gösterge kullanılsa kullanılsa, 2023'te İSO İkinci 500'ün üretimden satışları reel olarak gerileme gösterdi" denildi.

DÖRT ANA GRUPTA TOPLANDI

İSO İkinci 500'ün, İSO tarafından oluşturulmuş olan 10'luk sektör gruplandırmasına göre dağılımına bakıldığında, İSO İkinci 500 içerisinde yer alan firmaların yüzde 65'e yakını dört sektör grubunda toplandı. Bunlar sırasıyla 109 firmayla "gıda ürünleri sanayi", 78 firmayla "kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri sanayi", 71 firmayla "tekstil ürünleri sanayi", 64 firmayla "ana metaller ve makine imalat sanayi" sektörleri. Söz konusu dört sektör aynı zamanda 2023 yılı verilerine göre üretimden net satışların da yüzde 63'ünden fazlasını gerçekleştirdi.

'HER ŞEYE RAĞMEN İSTİHDAMI ARTIRDIK'

İSO Başkanı Erdal Bahçivan, İSO İkinci 500 araştırmasının sonuçlarıyla ilgili yaptığı değerlendirmede 1968'den bu yana yapılan araştırmaların Türk sanayi iklimine ışık tuttuğunu belirtti. "Dünya'da yüksek jeopolitik gerilimler, artan kutuplaşma ve sıkı para politikaları gibi küresel büyüme baskılayan bir dizi gelişmenin etkilerini görüyoruz. Ülkemizdeki gelişmelere baktığımızda da 6 Şubat depremi felaketi ve ekonomi politikalarındaki radikal dönüşümlerin yansımaları var. İSO İkinci 500 sonuçlarında "diyen Bahçivan, istihdam performansına dikkat çekti. Bahçivan şu ifadeleri kullandı: "Sanayi istihdamının nispeten durağan seyrettiği bir yılda İSO İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9.1'lik artış dikkat çekici ve takdir ederdirdir. Özetlemek gerekirse, İSO İkinci 500'ün performansını değerlendirirken 2023'ün iç ve dış dinamikler açısından rahat bir yıl olmadığını, ülkemiz ekonomisi politikalarında kritik bir süreçte giren sanayi kuruluşlarımızın yeni zorluklarla karşılaştığını ve önemli bir sınav verdiğini unutmamamız gerekiyor."

İLK 10'DA ANADOLU AĞIRLIĞI

FİRMA ADI	BULUNDUĞU İL	ÜRETİMDEN NET SATIŞ (MİLYON TL)
Biska Tekstil	Gaziantep	2.957
Karel Elektronik	İstanbul	2.949
Küçükçalk Tekstil	Bursa	2.944
Bor Seker	Niğde	2.939
Diki Petrokimya	Adana	2.935
Klimasan Klima	Manisa	2.935
Cukurova İnşaat	Mersin	2.932
Orta Anadolu Ticaret	Kayseri	2.918
Palmye Dokuma İşlet	Adana	2.914
Kahramanmaraş Kağıt	İstanbul	2.908

KAYNAK: İSO

Grafik: Gözde GÜNEŞ

387 ŞİRKET YERİNİ KORUDU

Üretimden satışlar baz alınarak yapılan 2023 yılı İSO İkinci 500 sıralamasına göre Biska Tekstil 2 milyar 958 milyon TL ile ilk sırayı aldı. Onu 2 milyar 949 milyon TL ile Karel Elektronik takip ederken Küçükçalk Tekstil 2 milyar 945 milyon TL ile üçüncü oldu.

2023 yılı İSO İkinci 500 sıralamasına üretimden satışları 2 milyar 958 milyon TL ile 1 milyar 294 milyon TL arasında kalan şirketler girebildi. İSO İkinci 500'ün 2022 yılı listesinde yer alan şirketlerin üretimden satışları ise 2 milyar 54 milyon TL ile 886 milyon TL bandında gerçekleşti.

2023 yılında 76 yeni kuruluş İSO İkinci 500 sıralamasında yer alma

başarısını gösterdi. 37 kuruluş geçen yıl İSO 500'e iken bu yıl İSO İkinci 500'e geriledi. 387 kuruluş ise son iki yılda da İSO İkinci 500 sıralamasında yer aldı.

İSO İkinci 500'ün ihracatı yüzde 6.5'lik düşüğe 15 milyar dolar olarak gerçekleşti. İSO İkinci 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı 2023 yılında 0.4 puan azalarak yüzde 6.1'e geriledi.

2023 yılında İSO İkinci 500'ün faaliyet kârı yüzde 44.9 oranında artarak 100.4 milyar liradan 145.5 milyar liraya çıktı. Buna karşılık aynı dönemde faaliyet kârlılığı oranı yüzde 12.6 ile aynı kaldı.

Firmaların varlık ve kaynak yapısındaki gelişmeler incelendiğinde;

20 yıl aradan sonra devreye giren enflasyon muhasebesi uygulamasının İSO İkinci 500'ün bilanço büyüklüklerini önemli ölçüde etkilediğini görüldü.

2022'de 228'e gerileyen Ar-Ge yapan kuruluş sayısı 2023'te de bir azaldı, 227 oldu. İSO İkinci 500'ün Ar-Ge harcamaları 3.9 milyar TL olarak gerçekleşti. Bu rakam, 2022 yılındaki 2.8 milyar TL'lik harcama tutarına göre yüzde 41.5'lik artışa işaret ediyor.

2023 yılında İSO İkinci 500'ün istihdamı yüzde 9.1 artışla 285 bin kişiye ulaştı. Aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artış ise yüzde 131.4 olarak gerçekleşti.

REEL SEKTÖR

İkinci 500'ün satışı %42 arttı

■ **Istanbul Sanayi Odasının (ISO)** "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023" araştırmasına göre, en büyük ikinci 500 **sanayi** kuruluşunun üretimden satışları geçen yıl 2022'ye göre yüzde 42,2 artarak 988 milyar liraya yükseldi. **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, yaptığı yazılı açıklamada, "**ISO** İkinci 500'ün üretimden satışları 2023'te ivme kaybederek enflasyonun altında bir büyüme kaydederken, bu şirketlerin ihracatının da bir önceki yıla göre yüzde 6,5 daralması dikkat çekti. Öte yandan, **sanayi** istihdamının nispeten durağan seyrettiği bir yılda **ISO** İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9,1'lik artış dikkat çekici" ifadelerini kullandı.

2023'te orta ve küçük ölçekli sanayicilerin satışları azaldı, borçları arttı

ENFLASYON SANAYİDE SATIŞ VE KÂRLARI VURDU

Küçük ve orta ölçekli **sanayi** şirketleri 2023 yılında hem satışlarda hem ihracatta hem de kârlarda kayıp yaşadı. **ISO İkinci 500**'e göre zarar eden şirket sayısı arttı

Sayime BAŞÇI

YÜKSEK enflasyon, 6 Şubat 2023'teki Kahramanmaraş merkezli depremler ve ihracat pazarlarında yaşanan resesyon, **sanayinin** orta ve küçük ölçekli şirketlerinin de performansını olumsuz etkiledi. Reel olarak satışların kan kaybettiği 2023'te, **sanayi** şirketlerinin satış kârlılığı düştü, borçlar ise katlanmaya devam etti. **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** tarafından açıklanan, küçük ve orta ölçekli kuruluşları kapsayan "**İSO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023**"ün sonuçlarına göre, 500 kuruluşun üretimden satışları yüzde 42.2 oranında artarak 695 milyar TL'den 988 milyar TL'ye çıktı. Önceki yıllara oranla zayıf bir performansa işaret eden satışların enflasyon etkisinden arındırılmış sonuçları ise yüzde 13.7'lik bir gerilemeye işaret ediyor. Şirket sıralamalarına bakıldığında **ISO İkinci 500**'de ilk sırayı

2 milyar 958 milyon liraya yaklaşan üretimden satışlar tutarı ile Biska Tekstil

aldı. Şirket 2022 yılı sıralamasında ilk 500 dev arasında yer alıyordu. İkinci sırada 2 milyar 949 milyon liralık üretimden satışları ile Karel Elektronik bulunurken, üçüncü sırada ise 2 milyar 945 milyon lira ile Küçükçalık Tekstil yer aldı.

ZARARDA YENİDEN ZİRVE

Satışlardaki zayıf performansın en önemli dinamiklerinden birini ihracattaki kayıp oluşturdu. Araştırmaya göre, **ISO İkinci 500**'ün ihracatı

yüzde 6.5 düşüşle 15 milyar dolar olarak gerçekleşirken, satış kârlılıklarında da gerileme gözlemlendi. Şirketlerin satış kârlılığı oranı da 1.2 puan düşüşle yüzde 9.4'ten yüzde 8.2'ye indi. Bu gelişmelerle birlikte 2023 yılında zarar eden kuruluş sayısı da 43'ten 72'ye yükselerek, 2018 sonrasındaki en yüksek seviyeye ulaştı.

Finansman gideri ikiye katlandı

LISTEDE yer alan 500 şirketin faaliyet kârı yüzde 44.9 oranında artarak 100.4 milyar liradan 145.5 milyar liraya çıktı. Buna karşılık aynı dönemde faaliyet kârlılığı oranı yüzde 12.6 ile aynı kaldı. Verilere göre, 2023'ün en çarpıcı gelişmesi, net

kambiyo zararının neredeyse 5 katına çıkarak 4.1 milyar liraya ulaşması oldu. **ISO İkinci 500**'ün finansman giderleri yüzde 103.1 oranında artarak 65.6 milyar TL'ye çıkarken, şirketlerin toplam mali borçları yüzde 66 artışla 303 milyar liraya çıktı.

988
milyar TL

500 şirketin toplam satışları.

-%13.7

500 şirketin satışlarındaki reel

-%6.5

2023 ihracatında 500 şirketin yaşadığı kayıp.

KOBİ'LERDEN 988 MİLYARLIK SATIŞ

ISO İkinci 500'ün ihracatı 2023'te yüzde 6.5 düşüşle 15 milyar dolara gerilerken, finansman gideri yüzde 103 artışla 65.6 milyar liraya yükseldi.

KÜRESEL YAVAŞLAMAYA RAĞMEN

Istanbul Sanayi Odası (ISO), haziranda açıklanan 'ISO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023' araştırmasının ardından daha çok KOBİ niteliğindeki kuruluşları kapsayan 'ISO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023' araştırmasını yayımladı. Buna göre; ISO İkinci 500'ün üretimden satışları geçen yıl 2022'ye göre yüzde 42.2 artarak 695 milyar liradan 988 milyar liraya çıktı. 2021 ve 2022'ye göre zayıf bir performansa işaret eden bu artışta, yavaşlayan küresel talep, deprem felaketi, seçim dönemi ve ardından yeni ekonomi politikaları doğrultusunda uygulanan sıkılaştırma politikaları belirleyici oldu.

76 YENİ ŞİRKET LİSTEYE GİRDİ

Üretimden satışlar baz alınarak yapılan 2023 yılına ilişkin ISO İkinci 500 sıralamasında Biska Tekstil, 2 milyar 958 milyon lirayla ilk basamakta yer aldı. Biska Tekstil'i 2 milyar 949 milyon lirayla Karel Elektronik takip ederken, Küçükçalık Tekstil 2 milyar 945 milyon lirayla üçüncü oldu. Sıralamaya, üretimden satışları 2 milyar 958 milyon lira ile 1 milyar 294 milyon lira arasında olan şirketler girebildi. Geçen yıl 76 yeni kuruluş sıralamada yer alma başarısı gösterdi. 37 işletme, geçen yıl ISO 500'de iken bu yıl ISO İkinci 500'e geriledi. 387 kuruluş son 2 yılda da ISO İkinci 500'de yer aldı.

4 SEKTÖR GRUBU ÖNE ÇIKTI

Araştırmaya göre, 2023'te ISO İkinci 500'ün istihdamı yüzde 9.1 artışla 285 bin kişiye ulaştı. Maaş ve ücretlerdeki artış ise yüzde 131.4 olarak gerçekleşti. Halka açık kuruluşların sayısı 4 adet artarak 30'a yükselirken, yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 7 adet azalarak 66'ya geriledi. Listede yer alan

firmaların yüzde 65'e yakınının 4 sektör grubunda toplandığı görüldü. 109 firmayla 'gıda ürünleri sanayisi', 78 firmayla 'kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri sanayisi', 71 firmayla 'tekstil ürünleri sanayisi', 64 firmayla 'ana metaller ve makine imalat sanayisi' sektörleri öne çıktı.

İSTİHDAM ARTIŞI DİKKAT ÇEKTE

Konuyla ilgili değerlendirme yapan ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, ISO İkinci 500 şirketlerinin üretimden satışlarda 2023'te ivme kaybederek enflasyonun altında bir büyüme kaydettiğini belirterek, "Bu şirketlerin

ihracatının da bir önceki yıla göre yüzde 6.5 daralması dikkat çekti. Öte yandan, sanayi istihdamının nispeten durağan seyrettiği bir yılda ISO İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9.1'lik artış dikkat çekici ve takdire değer" dedi.

KOBİ'LER İSTİHDAMDA İLK 500'Ü SOLLADI

Türkiye'nin daha çok KOBİ niteliğindeki işletmelerini kapsayan Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023 listesindeki şirketler istihdamlarını yüzde 9.1 artırdı. İlk 500'de bu artış yüzde 1.9'du.

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO) tarafından geçen ay açıklanan "ISO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023" araştırmasının ardından daha çok KOBİ niteliğindeki kuruluşları kapsayan "ISO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023" araştırmasının sonuçları kamuoyuyla paylaşıldı. Araştırmaya göre, İstihdam artışında ikinci 500'ün performansı dikkat çekti. 2023'te ISO İkinci 500'ün istihdamı yüzde 9.1 artışla 285 bin kişiye ulaştı. İlk 500'de yer alan şirketlerin istihdam artışı ise yüzde 1.9'da kalmıştı.

GIDA SEKTÖRÜ İLK SIRADA

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Bahçivan da yaptığı değerlendirmede "Sanayi istihdamının nispeten duragan seyrettiği bir yılda ISO İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9.1'lik artış dikkat çekici ve takdire değerdir" ifadelerini kullandı. Araştırmaya göre İkinci 500 listesinde maaş ve ücretlerdeki artış yüzde 131.4 olarak gerçekleşti.

Listede yer alan firmaların yüzde 65'e yakınının 4 sektör grubunda toplandığı görüldü. 109 firmayla "gıda ürünleri sanayisi", 78 firmayla

"kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri sanayi", 71 firmayla "tekstil ürünleri sanayisi", 64 firmayla "ana metaller ve makine imalat sanayisi" sektörleri öne çıktı.

ENFLASYONU GEÇEMEDİ

ISO İkinci 500'ün üretimden satışları geçen yıl 2022'ye göre yüzde 42.2 artarak 695 milyar liradan 988 milyar liraya çıktı. 2021 ve 2022'ye göre zayıf bir performansa işaret eden bu artışta, yavaşlayan küresel talep, Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi, uzun seçim dönemi ve ardından yeni ekonomi politikalarını doğrultusunda uygulanan sıkılaştırma politikaları belirleyici oldu. ISO İkinci 500'ün üretimden satışlarındaki değişimler, yıl sonu enflasyon verisinden arındırılarak incelendiğinde, 2023 yılında üretimden satışların yüzde 13.7 gerilediği görüldü.

Kalifiye eleman sıkıntımız var

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, sanayinin katma değerli üretime geçiş yapabilmesi ve yüksek teknoloji alanlarına yönelebilmesi için nitelikli iş gücüne büyük ihtiyaç duyduklarının altını çizdi. İstanbul'da, eleman temininde güçlük çeken sektörlerin yüzde 43.2'sini imalat sanayinin oluşturduğunu aktaran Bahçivan, bu durumun sanayinin tüm alanlarında nitelikli iş gücü ihtiyacının olduğunu gösterdiğini söyledi.

Erdal Bahçivan

Biska Tekstil ilk sırada 76 yeni şirket listede

ÜRETİMDEN satışlar baz alınarak yapılan 2023 yılına ilişkin ISO İkinci 500 sıralamasında Biska Tekstil, 2 milyar 958 milyon lirayla ilk basamakta yer aldı. Biska Tekstil'i 2 milyar 949 milyon lirayla Karel Elektronik takip ederken, Küçükçalık Tekstil 2 milyar 945 mil-

yon lirayla üçüncü oldu. Sıralamaya, üretimden satışları 2 milyar 958 milyon lira ile 1 milyar 294 milyon lira arasında olan şirketler girebildi. Geçen yıl 76 yeni kuruluş sıralamada yer alma başarısı gösterdi. 37 işletme, geçen yıl ISO 500'de iken bu yıl ISO İkinci 500'e gireledi. 387 kuruluş son 2 yılda da ISO İkinci 500'de yer aldı.

Yüksek teknoloji grubunun payı arttı

ISO İkinci 500'de dikkati çeken bir diğer göstergede teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımı oldu. En yüksek payı yüzde 44.6 ile 4.6 puan gerilemenin yaşandığı düşük teknoloji yoğunluklu sanayiler alırken, orta-düşük teknoloji sanayilerin payı 0.9 puan artarak yüzde 26.2'ye, orta-yüksek teknoloji sektörlerin payı 2.6 puan artışla yüzde 25.7'ye ve yüksek teknoloji grubunun payı 1.2 puan artışla yüzde 3.6'ya yükseldi.

ALBAYRAK GRUBU'NDAN İKİ ŞİRKET LİSTEDE

● ISO tarafından açıklanan 'Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' 2023' araştırmasında Albayrak Grubu şirketlerinden Varaka Kağıt Sanayi A.Ş. ve Sukkar Şeker Üretim A.Ş. de yer aldı. Listede Sukkar Şeker 21'inci, Varaka Kağıt ise 138'inci sırada kendine yer buldu.

İSTİHDAM ARTIŞI TAKDİRE DEĞER

● İstanbul Sanayi Odası (ISO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, ISO İkinci 500 şirketlerinin üretimden satışlarda enflasyonun altında bir büyüme kaydettiğini belirtti. İhracatın bir önceki yıla göre yüzde 6,5 daraldığını vurgulayan Bahçivan "ISO İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9,1'lik artış dikkat çekici ve takdire değerdir" dedi.

Erdal Bahçivan

KOBİ'lerin satışları 1 trilyona dayandı

İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) 'Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' 2023' araştırmasına göre, en büyük ikinci 500 sanayi kuruluşunun üretimden satışları geçen yıl 2022'ye göre yüzde 42,2 artarak 988 milyar liraya yükseldi. Daha çok KOBİ niteliğindeki kuruluşları kapsayan araştırmanın sonuçlarına göre, listenin ilk sırasında 2 milyar 958 milyon liralık üretimden satışla Biska Tekstil yer alırken, Karel Elektronik 2 milyar 949 milyon lirayla ikinci Küçükçalık Tekstil ise 2 milyar 945 milyon lirayla üçüncü oldu.

İHRACAT 15 MİLYAR DOLARA GERİLEDİ
ISO İkinci 500'ün ihracatı yüzde 6,5 düşüşle 15 milyar dolar oldu. ISO İkinci 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı 0,4 puan azalarak yüzde 6,1'e geriledi. ISO İkinci 500'ün finansman giderleri yüzde 103,1 artarak 65,6 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda faaliyet karı yüzde 44,9

Türkiye'nin ikinci 500 büyük sanayi kuruluşunun üretimden satışları 2023 yılında bir önceki yıla göre %42,2 artarak 988 milyar liraya çıktı.

artışla 145,5 milyar liraya çıktı. Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 12,9 puan artışla yüzde 45,1'e yükseldi. ISO İkinci 500'de düşük teknoloji yoğunluklu sanayiler yüzde 44,6 ile en yüksek payı aldı. Orta-düşük teknoloji sanayilerin payı yüzde 26,2'ye, orta-yüksek teknoloji sektörlerin payı yüzde 25,7'ye ve yüksek teknoloji grubunun payı yüzde 3,6'ya yükseldi.

İKİNCİ 500 BÜYÜKTEN 285 BİN İSTİHDAM
Araştırmaya göre, 2023'te ISO İkinci 500'ün istihdamı yüzde 9,1 artışla

285 bin kişiye ulaştı. Aynı yılda maaş ve ücretlerdeki artış ise yüzde 131,4 olarak gerçekleşti. Halka açık kuruluşların sayısı 4 adet artarak 30'a yükselirken, yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 7 adet azalarak 66'ya geriledi. Listede yer alan firmaların yüzde 65'e yakınının 4 sektör grubunda toplandığı görüldü. 109 firmayla 'gıda ürünleri sanayisi', 78 firmayla 'kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünleri sanayisi', 71 firmayla 'tekstil ürünleri sanayisi', 64 firmayla 'ana metaller ve makine imalat sanayii' sektörleri öne çıktı.

► EKONOMİ SERVİSİ İSTANBUL

ÖNERİ - YORUM Şeref Oğuz şeref.oguz@mbe.com.tr

Yıkılmadık, ayaktaız

Istanbul Sanayi Odası'nın 500 büyük sanayi kuruluşuna dair kapsamlı çalışması var. Ülkemiz sanayinin dışına dair temel verileri içerir. Geçen ay 500 Büyük Sanayi Kuruluşları 2023'ü yayınladılar. Dün İSO İkinci 500 bulgularını okuduk. Özet; "her şeye rağmen, yıkılmadık, ayaktaız."

Bu "her şeye rağmen" çok önemli... İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**; "üretimden satışları enflasyonun altın-

da büyürken, ihracatlarının da bir önceki yıla göre %6,5 daralmasına" dikkat çekiyor ve buna rağmen "Ücretli çalışan sayısındaki %9,1'lik artış dikkat çekici ve takdire değerdir" diyor.

TATMİN EDİCİ OLMADIĞI AÇIK

Sanayi, bir şeyden çok üretmektedir ve Türkiye bir şeyler üretirek var olabilmektedir. Bu açıdan gerek büyüklük ve gerek ikinci 500'ün üretim verimliliği, ülke için hayati öneme sahiptir. Bahçivan; gayretini takdir etmekle birlikte sanayicinin katma değer dağılımını, iyileşme sinyallerini tatmin edici bulmuyor.

Hakkıdır da... Özellikle üretimden satışlara oranla Ar-Ge harcamalarının son üç yıldır patinaj yapması, dijitalleşme ve yeşil dönüşümün küresel rekabete damga vuracağı bir gelecek açısından dikkate değer. Yine de sonuçlar; yıkılmadılar, ayakta, büyümeye, ihracata, istihdama çalışıyorlar.

ti öneme sahiptir. Bahçivan; gayretini takdir etmekle birlikte sanayicinin katma değer dağılımını, iyileşme sinyallerini tatmin edici bulmuyor.

İKİ SORU İKİ CEVAP / İkinci 500'e dair...

■ **Teknolojide katma değer?**
Ellerinden geleni yapıyor olsalar da veriler gösteriyor ki **almamak daha çok yol var**. Düşük teknoloji %44,6 iken, orta düşük teknoloji %26,2 düzeyinde... Asıl değer üreten alanlara bakıyoruz. Orta yüksek teknoloji %25,7 ve yüksek teknoloji ise sadece %3,6. Oysa yüksek teknoloji %10'u aşabiliyordu.

■ **Acaba gayret mi eksik?**
Aslında gayret var fakat **nitelikli gayret**, başka bir şey. Organize sanayi bölgelerimizi gezerken gördüğüm, bu konuda yavaş yavaş "nitelikli Ar-Ge" arayışlarının geliştiğidir. Ar-Ge'ye **4 milyar lira** harcamışlar ama hala üretimden satışların **ancak %0,4'üne** ulaşabilmişler. **Ha gayret diyorum.**

not / REKABETİN YENİ KURAL KOYUCUSU; GENÇ GİRİŞİMLERLE BÜYÜME

Dünya, bir yandan **enflasyonla mücadele** ederken diğer yandan **durgunluğun pençesinden** yüksek ve **nitelikli büyüme** çıkarma gayretinde... Türkiye ise **taşındığı potansiyeline varabilmek** için farklı bir **uyanış** yaşıyor. Bu noktada gözler; **Türk sanayicisinin teknolojiye yaklaşımındaki değişimde**...

İSO, sanayimizin **amiral gemisi** olarak, bünyesindeki sanayicilerle bu **değişimi tetikleyebilme gücüne** sahip... **Yüksek teknoloji** üretim, **katma değerli** ihracat ve küresel arenada **daha iyi bir yer edinme** gayretimiz... **Start-up'larla birleşme**... Ancak olgu şu ki, ülkede **start** çok ama **up** yeterince değil henüz

Yeni girişimler için artık fırsat çok daha büyük. Zira bir yanda teknoloji geliyor. Bir yanda büyük şirketler

agresif büyümek için **farklı alanlara** yöneliyor. **Girişimci ruhu** canlı tutun, fikirlerinizi hayata geçirin, çünkü **bunun iklimi** doğuyor. Ülkemizdeki ekonomik sıkıntılar, **yaratıcılığımızı** tetikleyebilir.

Erdal Bahçivan'a göre **rekabetin yeni yüzü**, entelektüel sanayici aklının devreye alınmasıyla belirliyor. Bunu zaten zorunlu kılıyor; "teknoloji üreten şirketlerle, teknoloji üreten start-up'larla daha yakın olma ihtiyacı; onları bünyelerine daha çok katmaya" yöneltiyor. Bunu başarmaya yaklaşıyor gibiyiz.

Rekabetin koşullarının değiştiğini gören bir **entelektüel sanayici aklı**, İstanbul'da da kendisini göstermeye başlıyor. **Gayret**, umut ve teşvikimiz; **entelektüel sanayici aklını** ziyadeleştirmek...

ISO İkinci 500'ün faaliyet kârı yüzde 45, faaliyet dışı geliri yüzde 120 arttı

KOBİ faizden kazandı

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (İSO İkinci 500)" araştırması, hem 2023'te yaşanan zorlukları ortaya koydu hem daha çok KOBİ olarak nitelenen bu şirketlerin İSO 500 Büyük şirketleriyle belli sonuçlardaki benzerliklerini gösterdi.

■ İSO İkinci 500'ün üretimden satışları 2022'ye kıyasla yüzde 42.2 artışla 987.9 milyar liraya çıkarken ihracatı yüzde 6.5 düşüşle 15 milyar dolara geriledi.

■ Faaliyet kârı yüzde 44.9 artışla 145.4 milyar lira, dönem kârı ise 26.8 artışla 94.7 milyar lira oldu. Faaliyet kârının net satışlara oranı 2022'ye göre değişmeyerek yüzde 12 olurken dönem kârının oranı yüzde 9.4'ten yüzde 8.2'ye indi.

İstihdam dikkat çekici

■ Üretim faaliyeti dışı net gelirler ise yüzde 120.2 artışla 14.4 milyar lira hesaplandı. Buna göre 2022'de yüzde 8.7 olan üretim faaliyeti dışı gelirin dönem kârına oranı, 2023'te yüzde 15.2'ye çıktı. Öte yandan üretim faaliyeti dışı gelirlerdeki artış İSO 500'de yüzde 140.3'tü.

■ Finansman giderleri yüzde 103.1 artışla 65.6 milyar lira oldu. Bunun faaliyet kârına oranı ise yüzde

32.2'den yüzde 45.1'e yükseldi.

■ 2022'de toplam 261 bin 259 kişi olan çalışan sayısı 2023'te 284 bin 916 kişiye çıktı. Bu sonucu yorumlayan İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçıvan**, "Sanayi istihdamının nispeten durağan seyrettiği bir yılda İSO İkinci 500'ün ücretli çalışan sayısındaki yüzde 9.1'lik artış dikkat çekici ve takdire değerdir" dedi. İSO 500'de bu artış yüzde 1.9 olmuştu.

■ 2023'te toplam Ar-Ge harcaması 3.9 milyar lira olurken katma değer içindeki yüksek teknoloji payı yüzde 2.4'ten yüzde 3.6'ya yükseldi.

● **Ekonomi Servisi**

Bankaların kârı yüzde 24.3 arttı

BANKACILIK Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre haziran sonu itibarıyla sektörün dönem net kârı, geçen yıl aynı döneme göre yüzde 24.3 artışla, 314 milyar 28 milyon lira olarak gerçekleşti. Sektörün net faiz gelirleri ise ocak-haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 72.3 artışla 443.98 milyar lira oldu. Sektörün net faiz gelirleri ise Ocak-Haziran döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 72.3 artışla 443.98 milyar lira oldu.

Faiz indiriminden daha kritik bir konu var!

Bir süreden bu yana devam eden sıkılaştırma programının para politikası tarafında en çok konuşulan konuların başında politika faizi geliyor. Elbette bu durumun ana nedeni Merkez Bankası'nın kısa bir zaman aralığında politika faizini %8,5'ten %50'ye yükseltmesi.

Bugünlerde ise en çok tartışılan konu yine politika faizi ancak bu kez piyasalar faiz indirimlerinin ne zaman başlayacağını öngörmeye çalışıyor. Bu konuda geçtiğimiz günlerde Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Cevdet Akçay'ın açıklamalarına bakarak premature bir faiz indirimi gelmeyeceğini anlıyoruz. Ancak yine de piyasalar bu yılın son çeyreğinde faiz indirimlerinin gelebileceğini değerlendirmeye başladı.

**LEVENT
YILMAZ**
leventyilmaz@yeniayak.com.tr

Yabancı finans kurumlarından gelen raporlarda da 2024 yıl sonunda faiz indirimlerine neredeyse kesin gözüyle bakılıyor. Elbette Merkez Bankası'nın aylık enflasyondaki gelişmelere bağlı olarak hareket edeceğini öngörüyoruz. Ancak son dönemdeki veriler ve beklentilerin ima ettiği "reel faiz" hesabına bakarak bu yılın son çeyreğinin teknik olarak faiz indirimleri için uygun olduğunu da söyleyebiliriz.

Elbette bu tartışmayı bir süre daha izleyeceğiz. Ancak bana göre faiz indirimlerinin başlamasından daha kritik bir konu var. O da Türk Lirası kredilerdeki aylık %2'lik büyüme sınırı. Bu sınır hem bankaları hem de reel sektörü giderek daha fazla zorlamaya başladı. Hatta bazı bankaların BDDK mevzuatına göre uymak zorunda oldukları bazı rasyoları sağlamakta giderek daha fazla zorlandığını biliyoruz.

Diğer yandan Türkiye'deki işletmelerin neredeyse tamamına yakını KOBİ yani küçük ve orta ölçekli işletme niteliğinde. KOBİ'lerin de kronik sorunları var. Bunların başında da finansman ihtiyacı geliyor. KOBİ'lerin özsermaye yetersizlikleri nedeniyle sık sık kredilere başvurdukları da verilere yansıyan bir gerçek. Ancak son dönemdeki verilere baktığımızda KOBİ kredilerindeki büyüme hızı neredeyse durma noktasına gelmiş durumda. Ayrıca finansmana erişemeyen KOBİ'lerin takipteki borçları da gün geçtikçe artıyor. (Banka dışı takipteki borçları grafikte gösterilmiyor, sadece bankaların takiplerini görüyoruz.)

Elbette böylesi bir sıkılaştırma programında ekonominin bir miktar yavaşlamasını, kredi talebinin azalmasını ve toplam talebin düşmesini bekleriz. Öte yandan KOBİ'lerin içinde ciddi miktarda "zombi şirket" olduğunu da biliyoruz. Hal böyle olunca KOBİ'lerdeki sıkıntının bir domino etkisine dönüşme riski her geçen gün artıyor. Bu bağlamda faiz indirimleri başlamadan önceki dönemde aylık ticari kredi büyüme sınırının yukarı yönlü gözden geçirilmesi hem reel sektör hem de bankalar açısından kritik önem taşıyor. Düşük miktarda kredi desteği ile kurtarılacak şirketlerin olduğunu unutmamak gerekiyor.

ISO İkinci 500 araştırmasının sonuçlarına göre de KOBİ'lerin borç sorunu ciddi bir sıkıntıya dönüşmek üzere. Araştırma bulgularına göre; **ISO İkinci 500** ün üretimden satışları reel olarak %13,7 azalırken, vergi öncesi dönem kârı da reel olarak %23,1 geriledi. Toplam borçlardaki reel büyüme ise %7,2 oldu.

Bu bakımdan içinde bulunduğumuz dönemde faiz indirimlerinden daha önemli olan konunun finansmana erişimin önünü açmak olduğunu düşünüyorum. Zaten değişken faizli kullanılan bu kredilerin maliyeti faizler düşmeye başladığında azalacak. Özetle KOBİ'lerin faiz indirimlerinin başlamasına kadar ihtiyaç duyduğu finansmanın sağlanması önemli. Yani göle su gelinceye kadar kurbacağın gözü patlamasın!

◆ 2023 yılı ISO İkinci 500 sıralamasına göre; Biska Tekstil 2 milyar 958 milyon TL ile ilk sırayı aldı

ISO İkinci 500'ün üretimden satışları 2023'te %42,2 arttı

FİLİZ EROL

Istanbul Sanayi Odası (ISO), haziran ayında açıkladığı 'ISO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023' araştırmasının ardından, 500 Büyük şirketlerine nazaran daha küçük ve orta ölçekli kuruluşları kapsayan 'ISO Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023' (ISO İkinci 500) araştırmasının sonuçlarını da açıkladı. ISO İkinci 500-2023 araştırması, her yıl olduğu gibi bu yıl da KOBİ'lerin içinden geçmekte olduğu ekonomik ve finansal koşulları, ihracat performanslarını, AR-GE ve teknoloji faaliyetlerine ilişkin göstergeleri açısından önemli sonuçlar ortaya koydu. Bu çerçevede ISO İkinci 500 sonuçlarına bakıldığında; 2023 yılında ISO İkinci 500'ün üretimden satışları yüzde 42,2 oranında artarak 695 milyar TL'den 988 milyar TL'ye çıktı. Üretimden satışlar baz alınarak yapılan 2023 yılı ISO İkinci 500 sıralamasına göre Biska Tekstil 2 milyar 958 milyon TL ile ilk sırayı aldı. Onu 2 milyar 949 milyon TL ile Karel Elektronik takip ederken Küçükçalık Tekstil 2 milyar 945 milyon TL ile üçüncü oldu.

Üretimden satışları enflasyonun altında kaldı

ISO İkinci 500'ün üretimden satışlarındaki değişimler, yıl sonu TÜFE enflasyonundan anırlanarak incelendiğinde; 2023 yılında üretimden satışların yüzde 13,7 oranında gerilediği görüldü. Reel değişimler hesaplanırken son yıllarda olduğu gibi yine yıl sonu TÜFE enflasyonu kullanıldı. Fakat 2023 yılı boyunca yıllık enflasyonun oldukça düşüken bir seyir izlediği unutulmamalı. Hatırlatmak gerekirse, yıl sonu enflasyonu TÜFE'de yüzde 64,77 iken, ÜFE'de yüzde 44,22 ile daha düşüktü. Yıllık ortalama enflasyon ise TÜFE'de yüzde 53,86, ÜFE'de İSE yüzde 49,93 olarak gerçekleşti. Sonuç olarak hangi gösterge kullanılırsa kullanılsın, 2023 yılında ISO İkinci 500'ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi. Örneğin

eğer bu hesaplama, ortalama TÜFE enflasyonu kullanılarak yapılsaydı reel gerileme yüzde 7,6 olacaktı. **76 yeni kuruluş ISO İkinci 500 sıralamasında yer aldı**

2023 yılı ISO İkinci 500 sıralamasına üretimden satışları 2 milyar 958 milyon TL ile 1 milyar 294 milyon TL arasında kalan şirketler girebildi. ISO İkinci 500'ün 2022 yılı listesinde yer alan şirketlerin üretimden satışları ise 2 milyar 54 milyon TL ile 886 milyon TL bandında gerçekleşmişti. 2023 yılında 76 yeni kuruluş ISO İkinci 500 sıralamasında yer alma başarısı gösterdi. 37 kuruluş geçen yıl ISO 500'de iken bu yıl ISO İkinci 500'e geriledi. 387 kuruluş ise son iki yılda da ISO İkinci 500 sıralamasında yer aldı. 2023 yılında zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen Türkiye'nin ihracatı binde 5 oranında artarak 255,4 milyar dolara yükseldi. Aynı

yılda Türkiye sanayi ihracatı binde 2 düşüşle 245,6 milyar dolara geriledi.

ISO İkinci 500'ün ihracatı ise yüzde 6,5 düşüşle 15 milyar dolar olarak gerçekleşti. Türkiye geneli ve ISO 500'ün altında bir performansa işaret eden bu durum, nispeten daha küçük ve orta ölçekli kuruluşların dış pazarlara açılma ve rekabet gücünü koruma anlamında önemli ölçüde zorlandığını gösterdi. Bu gelişmeler sonucunda ISO İkinci 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payı 2023 yılında 0,4 puan azalarak yüzde 6,1'e geriledi. 2023 yılında ISO İkinci 500, satışlarının yanı sıra karlılıkta da zayıf bir performans ortaya koydu.

Söz konusu yılda ISO İkinci 500'ün faaliyet karı yüzde 44,9 oranında artarak 100,4 milyar TL'den 145,5 milyar TL'ye çıktı. Buna karşılık aynı dönemde faaliyet karlılığı oranı yüzde 12,6 ile aynı kaldı. Benzer şekilde, faiz, amortisman ve vergi öncesi kar büyüklüğü yüzde 46'lık artışla 121,1 milyar TL'den 176,8 milyar TL'ye ulaştı. Bu artışa rağmen FAVÖK karlılığı sadece binde 1 puan artarak yüzde 15,3 oldu. Vergi öncesi kar ve zarar toplamı ise yüzde

26,8 artarak 74,7 milyar TL'den 94,7 milyar TL'ye yükseldi. Ancak satış karlılığı oranı 1,2 puan düşüşle yüzde 9,4'ten yüzde 8,2'ye indi.

Kar eden kuruluş sayısı 428'e geriledi

ISO İkinci 500'de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre 2022 yılında kar eden kuruluş sayısı 457 iken, bu sayı 2023 yılında 428'e geriledi. Zarar eden kuruluş sayısı da 43'ten 72'ye yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak dikkat çekti. Diğer taraftan, operasyonel karlılığı gösteren faiz, amortisman ve vergi öncesi kar ve zarar büyüklüğü esas alındığında, kar elde eden firma sayısının 495 ile aynı kaldığı ve yüksek seviyesini koruduğu görülüyor. ISO İkinci 500'ün üretim faaliyeti dışı gelirlerin dönem kar ve zarar toplamı içerisindeki payına bakıldığında; son 5 yılda oldukça dalgalı bir seyir izlediği görünüyor. 2022'de yüzde 8,7'ye gerileyen bu oran, 2023'te yeniden yüzde 15 bandının üzerine çıktı. Net kambiyo zararındaki artışın olumsuz etkisine rağmen, üretim faaliyeti dışı gelirlerin toplam karlılığa katkısı artmış durumda.